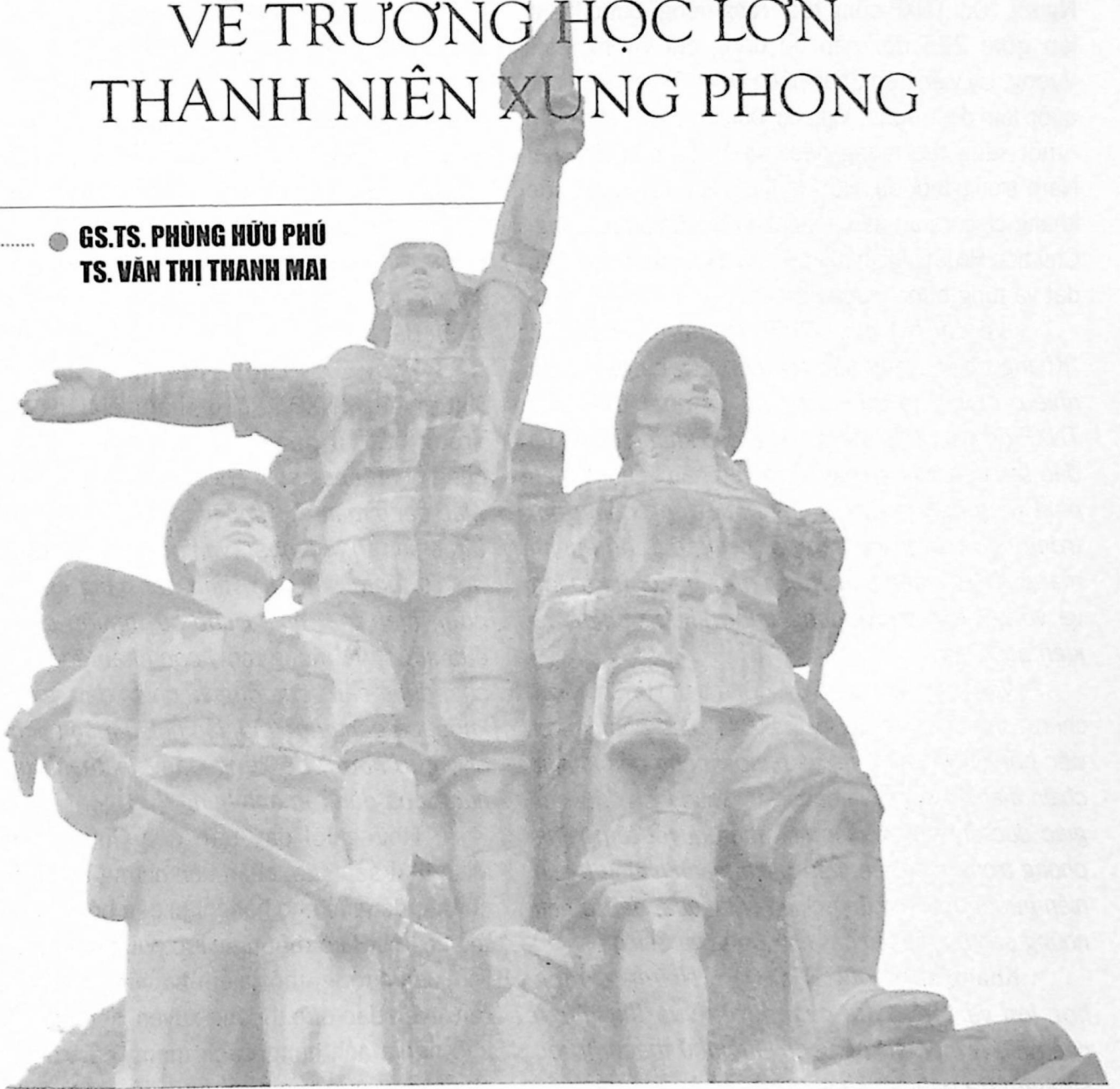

TU TƯỢNG HỒ CHÍ MINH VỀ TRƯỜNG HỌC LỚN THANH NIÊN XUNG PHONG

● GS.TS. PHÙNG HỮU PHÚ
TS. VĂN THỊ THANH MAI

1. Những chặng đường lịch sử vẻ vang dưới ngọn cờ Hồ Chí Minh

Thanh niên xung phong (TNXP) Việt Nam là biểu tượng sáng ngời của thế hệ trẻ Việt Nam. Lịch sử ra đời của TNXP Việt Nam gắn liền với cuộc đấu tranh và giải phóng dân tộc. Năm 1950, cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp chuyển sang giai đoạn tiến công chiến lược. Tháng 9-1950, Trung ương

Đảng quyết định mở chiến dịch Biên giới, giải phóng 3 tỉnh Cao - Bắc - Lạng. Nhiệm vụ đó đòi hỏi phải huy động một lực lượng lớn nhân công mở đường, tải lương, phục vụ bộ đội chiến đấu... Lực lượng này rất cần những thanh niên trẻ, khỏe, có tinh thần hăng hái xung phong, chịu đựng hy sinh, được tổ chức chặt chẽ và có tinh thần sẵn sàng hoàn thành mọi nhiệm vụ. Từ lòng yêu thương, sự tin tưởng đối với

thanh niên Việt Nam nói chung, với tầm nhìn chiến lược về vai trò của lực lượng TNXP nói riêng, Chủ tịch Hồ Chí Minh chủ trương thành lập đội TNXP tập trung, giao cho Trung ương Đoàn Thanh niên cứu quốc phụ trách. Ngày 15-7-1950, theo Chỉ thị của Người, "Đội TNXP công tác Trung ương" được thành lập gồm 225 đội viên do đồng chí Vương Bích Vương, Ủy viên Ban Chấp hành Đoàn Thanh niên cứu quốc làm đội trưởng. Vinh dự lớn cho TNXP Việt Nam - một sáng tạo mang đặc trưng của dân tộc Việt Nam trong thời đại Hồ Chí Minh lịch sử, của cuộc kháng chiến toàn dân, toàn diện là luôn được Đảng, Chủ tịch Hồ Chí Minh hết sức tin cậy, chăm sóc, dìu dắt và từng bước trưởng thành.

Về vai trò của TNXP, Người nhấn mạnh: "Kháng chiến càng tiến tới, công việc ngày càng nhiều, chúng ta cần củng cố và phát triển Đội TNXP để đảm bảo thêm công việc kháng chiến và đào tạo cán bộ sau này"⁽¹⁾ và yêu cầu "Thanh niên phải xung phong làm gương mẫu trong công tác, trong học hỏi, trong tiến bộ, trong đạo đức cách mạng. Thanh niên phải thành một lực lượng to lớn và vững chắc trong công cuộc kháng chiến và kiến quốc"⁽²⁾.

Về nhiệm vụ của TNXP, Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ rõ: "Nhiệm vụ của Đội TNXP là xung phong mọi việc bất kỳ việc khó dễ, và phục vụ cho đến kháng chiến thành công"⁽³⁾ và hướng tới mục đích "đội cốt giáo dục cho thanh niên tinh thần quyết tâm xung phong trong mọi việc. Rèn luyện thành những thanh niên gương mẫu, những chiến sĩ thi đua, để trở nên những cán bộ tốt sau này cho Đảng và Chính phủ"⁽⁴⁾.

Khẳng định Đội TNXP là: "Những trường học lớn và tốt", "vừa huấn luyện vừa thử thách cán bộ", vì "nếu ai không chịu nổi thử thách, trước sự kiểm tra nghiêm khắc mà công bằng của quần chúng, thì người ấy chỉ có thể tự trách mình", Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu rõ: "Chiến sĩ và cán bộ được rèn luyện những tính tốt như: quyết tâm, gan dạ, kiên quyết, không sợ khó, không sợ khổ. Được bồi dưỡng tính tổ chức, tính kỷ luật. Do quần chúng thẳng thắn phê bình mà cán bộ tẩy rửa được những tính xấu như: quan liêu, mệnh lệnh, tham ô, lãng phí, v.v.. Ở những trường ấy, miệng nói tay làm, lý luận gắn liền với thực hành. Nó làm

cho cán bộ tư tưởng thêm thông, lập trường thêm vững, lề lối làm việc thêm dân chủ"⁽⁵⁾...

Trên cương vị lãnh đạo Đảng và Nhà nước, dù bận bịu công việc, nhưng Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn luôn dành sự quan tâm, viết thư thăm hỏi, đến dự các hội nghị, đại hội, theo dõi các phong trào của TNXP, nhằm khuyến khích, đề cao những thành tích, những công việc mà TNXP đã đạt được; đồng thời cũng nhẹ nhàng phê bình, chỉ ra những thiếu sót còn tồn tại, để mỗi người có thể tự mình khắc phục. Những tình cảm và chỉ dẫn của Người trong *Thư khen TNXP chống Mỹ, cứu nước, ngày 26-9-1966*; *lời phát biểu tại Đại hội thi đua các đội TNXP chống Mỹ, cứu nước toàn miền Bắc, ngày 12-1-1967*; *Thư gửi Đội TNXP số 333, ngày 27-1-1969* - Bức thư cuối cùng của Người gửi TNXP... đều thấm nhuần yêu cầu: Trong bất cứ hoàn cảnh nào, lực lượng TNXP cũng phải "nêu cao ý chí chiến đấu, tinh thần cảnh giác cách mạng"; "luôn luôn đoàn kết, ra sức học tập chính trị, kỹ thuật, văn hoá để ngày càng tiến bộ"⁽⁶⁾; "đem hết nhiệt tình, tài năng của tuổi trẻ cống hiến thật nhiều cho sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước" và mong mỗi "các cháu đoàn kết chặt chẽ, dũng cảm lao động và chiến đấu, giữ gìn sức khỏe, cố gắng học tập, lập nhiều thành tích chống Mỹ, cứu nước, để xứng đáng là thanh niên anh hùng của dân tộc anh hùng"⁽⁷⁾.

Những lời dạy bảo của Chủ tịch Hồ Chí Minh thật sâu sắc, chân tình nhưng thẳng thắn và cụ thể, đã giúp cho hàng vạn cán bộ, đội viên các thế hệ TNXP có một nghị lực phi thường, một bản lĩnh kiên cường, một niềm tin vững chắc, một sự rèn luyện đạo đức thường xuyên, liên tục; làm nên chủ nghĩa anh hùng cách mạng cả trong kháng chiến cứu nước, giải phóng dân tộc, trong rèn luyện học tập vươn tới đỉnh cao của sự tiến bộ, cũng như trong công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước.

Trong giai đoạn kháng chiến chống thực dân Pháp, từ đội ngũ 225 cán bộ, đội viên của đơn vị tiền thân là Đội TNXP công tác Trung ương, lực lượng TNXP đã không ngừng phát triển. Trong những năm tháng gian lao mà anh dũng ấy, trên hai vạn cán bộ, đội viên TNXP đã hoạt động ngày

đêm, sát cánh, chia lửa cùng các đơn vị lực lượng vũ trang, giao thông vận tải, dân công, đồng bào các dân tộc Việt Bắc và Tây Bắc hoàn thành xuất sắc các nhiệm vụ quan trọng: Phục vụ chiến đấu, mở đường, đảm bảo giao thông, rà phá bom mìn, vận chuyển và chăm sóc thương bệnh binh, mai táng liệt sĩ, v.v.. ở các chiến dịch lớn như: Biên giới, Tây Bắc, Trung Du, Hòa Bình, Bình Trị Thiên, Liên khu V, ... đặc biệt là tại mặt trận Điện Biên Phủ. Lòng yêu nước, tinh thần dũng cảm, sự hy sinh cao cả của TNXP kiên cường bám trụ giữa mưa bom, bão đạn của quân thù để bảo vệ các trọng điểm giao thông "*Dù bom đạn xương tan, thịt nát/Không sờn lòng, không tiếc tuổi xanh*"⁽⁸⁾ đã góp phần cùng toàn Đảng, toàn quân, toàn dân thực hiện thắng lợi cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp.

Từ truyền thống TNXP lớp cha anh thời kỳ chống thực dân Pháp, sang thời kỳ chống đế quốc Mỹ, khi cuộc kháng chiến chuyển sang giai đoạn gay go ác liệt, Trung ương Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh lại giao cho Đoàn Thanh niên Lao động Việt Nam tổ chức và chỉ đạo *Lực lượng TNXP chống Mỹ, cứu nước tập trung*. Ngày 21-6-1965, Thủ tướng Chính phủ ra Chỉ thị 71/TTg-CN thành lập *Lực lượng TNXP chống Mỹ, cứu nước tập trung* để phục vụ công tác đảm bảo giao thông vận tải và quy định rõ các nguyên tắc tổ chức, nhiệm vụ, chế độ chính sách, trách nhiệm các cấp, các ngành đối với TNXP. Ở miền Nam, Mặt trận Dân tộc giải phóng miền Nam cũng giao cho Đoàn Thanh niên Nhân dân Cách mạng miền Nam thành lập *Lực lượng TNXP giải phóng miền Nam*, vừa phục vụ công tác giao thông vận tải ở miền Bắc, vừa phục vụ chiến đấu ở miền Nam. Từ phong trào "*Ba sẵn sàng*" và "*Năm xung phong*" của Đoàn Thanh niên Lao động Việt Nam, đã có trên 25 vạn nam nữ thanh niên tình nguyện tham gia *Lực lượng TNXP chống Mỹ, cứu nước*, bổ sung nguồn lực cho *Lực lượng TNXP cả nước*.

Với tinh thần và ý chí "*Đâu cần thanh niên có, việc gì khó có thanh niên*", tiếp bước cha anh, lên đường với quyết tâm "*Xẻ dọc Trường Sơn đi cứu nước*", "*Tất cả để đánh thắng giặc Mỹ xâm lược*"; với quyết tâm "*Tiếng hát át tiếng bom*",

"*Tim có thể ngừng đập nhưng mạch máu giao thông phục vụ chiến trường không bao giờ ngừng chảy*" và nghị lực "*Chân đồng vai sắt*" để gùi công vũ khí, đạn dược nặng gấp đôi cơ thể, vượt qua mọi đèo dốc, thác ghềnh cho kịp giờ nổ súng vào đầu quân giặc... tuổi trẻ hai miền Nam - Bắc đã luôn hăng hái đi đầu, có mặt ở những nơi khó khăn, gian khổ nhất, lao động quên mình nơi khói lửa của chiến tranh và trong công cuộc hàn gắn vết thương chiến tranh, khôi phục phát triển kinh tế, xây dựng và bảo vệ miền Bắc XHCN.

TNXP đã lao động sáng tạo, quên mình mở đường chiến lược xuyên qua núi rừng Trường Sơn hiểm trở, dưới làn mưa bom bão đạn của địch, cùng lực lượng của ngành giao thông và bộ đội công binh làm nên những con đường chiến lược nối liền mạch máu giao thông giữa hậu phương lớn và tiền tuyến lớn. Những dấu ấn trên đường Hồ Chí Minh huyền thoại như: Đường 20 Quyết Thắng, Ngã ba Đồng Lộc, phà Sông Gianh, Trùng Bồn, cầu Hàm Rồng, Bàu Bàng, cua chữ A, phà Xuân Sơn; căn cứ Nước Oa, đường 1C (Nam Bộ)... luôn khắc ghi những chiến công và gương hy sinh của cán bộ, đội viên TNXP đã không tiếc tuổi xuân, hiến dâng cho độc lập, tự do của dân tộc. Nhiều đoạn đường bị băm nát, cắt khúc, cầu phà bị sập, cây rừng cháy rụi, cuộc sống vô cùng vất vả, thiếu thốn đã không chỉ lưu truyền mãi những câu chuyện kể về lực lượng TNXP chiến đấu ngoan cường với tinh thần "*địch phá ta sửa ta đi*", "*địch cứ phá, ta cứ đi*", đường lại thông, xe pháo lại nối đuôi nhau hướng ra tiền tuyến chi viện cho chiến trường, góp phần giải phóng miền Nam, thống nhất Tổ quốc, mà còn góp phần đào tạo, rèn luyện hàng vạn cán bộ, chiến sĩ TNXP trưởng thành ngay trong từng trận chiến đấu.

TNXP cùng tuổi trẻ cả nước thi đua tình nguyện hoàn thành vượt mức kế hoạch trong lao động sản xuất, công tác và học tập, xây dựng hàng trăm công trình kinh tế xã hội như: Công trình đường sắt Hà Nội - Lào Cai, Hà Nội - Vinh, công trình đường giao thông 426 Tây Bắc, Khu gang thép Thái Nguyên, Thủy điện Thác Bà, Mỏ thiếc Tĩnh Túc Cao Bằng, Nhà máy cơ khí Hà

Nội... Lực lượng TNXP đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ được giao, góp phần làm nên một hậu phương lớn miền Bắc XHCN vững chắc, đảm bảo sức người, sức của phục vụ cho công cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước.

Những mốc son, những trang sử vàng, những câu chuyện kể về tấm gương của TNXP ở khắp mọi miền đất nước chính là biểu tượng rực rỡ của chủ nghĩa anh hùng cách mạng và tinh thần yêu nước của thanh niên Việt Nam. Lực lượng ấy đã phát huy nhiệt huyết, tinh thần yêu nước, sức mạnh dồi dào non trẻ của tuổi trẻ, xung kích đi đầu, phục vụ sự nghiệp kháng chiến và kiến quốc, góp sức làm nên những kỳ tích của dân tộc Việt Nam trong công cuộc giải phóng, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Trong bản thảo tháng 5-1968, Chủ tịch Hồ Chí Minh vạch ra kế hoạch sau chiến tranh đối với những người đã đóng góp phần xương máu cho sự nghiệp đấu tranh thống nhất Tổ quốc: *“Đối với những người đã dũng cảm hy sinh một phần xương máu của mình (cán bộ, binh sĩ, dân quân, du kích, TNXP...), Đảng, Chính phủ và đồng bào phải tìm mọi cách làm cho họ có nơi ăn chốn ở yên ổn, đồng thời phải mở những lớp dạy nghề thích hợp với mỗi người để họ có thể dần dần “tự lực cánh sinh”.* Sự trân trọng, quan tâm chăm sóc của Người không chỉ thể hiện đạo lý “uống nước nhớ nguồn”, có ý nghĩa đền đáp công lao của TNXP trong kháng chiến, mà còn thể hiện tầm nhìn của một vị lãnh tụ trong công tác đào tạo, bồi dưỡng, sử dụng cán bộ. Giúp, tạo điều kiện để TNXP có công ăn việc làm, được học hành để bổ sung những gì họ thiếu, để họ góp sức xây dựng đất nước, vì *“Những chiến sĩ trẻ tuổi trong các lực lượng vũ trang nhân dân và TNXP đều đã được rèn luyện trong chiến đấu và đều tỏ ra dũng cảm. Đảng và Chính phủ cần chọn một số ưu tú nhất, cho các cháu ấy đi học thêm các ngành, các nghề, để đào tạo thành những cán bộ và công nhân có kỹ thuật giỏi, tư tưởng tốt, lập trường cách mạng vững chắc. Đó là đội quân chủ lực trong công cuộc xây dựng thắng lợi chủ nghĩa xã hội ở nước ta”*⁽⁹⁾.

2. Sức sống mãnh liệt của tư tưởng Hồ Chí Minh về “Trường học lớn TNXP”

Tư tưởng Hồ Chí Minh về “Trường học lớn TNXP” là sáng tạo khoa học độc đáo, tầm nhìn chiến lược xa rộng tràn đầy tính lý luận và sức mạnh hành động- nhằm huy động nguồn lực to lớn và đào tạo cán bộ phục vụ sự nghiệp cách mạng; là tài sản quý báu của Bác Hồ để lại cho toàn Đảng, toàn dân, toàn quân và thế hệ trẻ Việt Nam.

Một là, trường học lớn TNXP là tư tưởng nhất quán của Bác Hồ bắt nguồn từ tình thương, sự tin yêu vô hạn của Người đối với thanh niên, niềm tin sâu sắc của Người đối với phẩm chất, tài năng, sức mạnh của thế hệ trẻ Việt Nam.

Tư tưởng đó được thể hiện vô cùng sâu sắc trong các bài viết, bài nói của Bác Hồ nói về thanh niên từ những năm 1920, qua những năm tháng lãnh đạo cách mạng Việt Nam đến bản *Di chúc* lịch sử. Tư tưởng Bác Hồ về “Trường học lớn TNXP” rất rộng lớn, sâu sắc, phong phú, với các nội dung: 1/Gắn vận mệnh và lý tưởng phấn đấu của TNXP với vận mệnh, lý tưởng cao cả của đất nước, dân tộc dưới sự lãnh đạo của Đảng: Độc lập, tự do; hòa bình, thống nhất; dân chủ giàu mạnh. Đó là lý tưởng độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội. 2/Lấy thực tiễn cách mạng hào hùng của dân tộc làm trường học rèn luyện phẩm chất, bản lĩnh, khí phách, tài năng của TNXP; làm môi trường để TNXP cống hiến, trưởng thành. 3/Lựa chọn mô hình tổ chức, nội dung, phương thức hoạt động phù hợp để tập hợp, động viên, phát huy đến mức cao nhất sức mạnh, trí tuệ của TNXP trên các mặt trận, các lĩnh vực, các địa bàn, đáp ứng yêu cầu của từng giai đoạn, từng thời kỳ cách mạng. 4/Chăm lo giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng TNXP toàn diện về chính trị, văn hóa, kỹ thuật, sức khỏe; kết hợp và giải quyết hài hòa mục tiêu phục vụ nhiệm vụ trước mắt với chủ động chuẩn bị lực lượng cán bộ cốt cán cho mục đích phát triển đất nước lâu dài. 5/Gắn bó lực lượng TNXP với lực lượng vũ trang cách mạng, với phong trào của quần chúng cách mạng; phát huy sức mạnh của TNXP trong sức mạnh tổng hợp của toàn dân tộc.

Không chỉ là Người vạch đường, chỉ lối, Bác Hồ còn là người trực tiếp cùng Đảng, Nhà nước chăm lo xây dựng, phát triển “Trường học lớn TNXP”. Chính nhờ vậy, “Trường học lớn TNXP” đã đi vào đời sống, trở thành hiện thực sinh động, thành bản anh hùng ca của TNXP trong những năm tháng kháng chiến, kiến quốc và đổi mới, phát triển đất nước. Cũng chính từ quá trình kiểm chứng thành công trong thực tiễn, những nội dung cốt lõi trong tư tưởng Bác Hồ về “Trường học lớn TNXP” trở thành những bài học quý báu có giá trị định hướng bền vững cho hôm nay và mai sau.

Hai là, sức sống mãnh liệt, sức mạnh to lớn của tư tưởng Bác Hồ về “Trường học lớn TNXP”.

Giá trị to lớn, bền vững của tư tưởng Bác Hồ về “Trường học lớn TNXP” không chỉ là những nội dung, luận điểm khoa học ở tầm lý luận mà còn là, chủ yếu là sức sống mãnh liệt, sức mạnh vô song của tư tưởng đó khi thâm nhập và chuyển hóa thành phong trào cách mạng sâu rộng của TNXP cả nước suốt 66 năm qua.

Nhìn lại thực tiễn cách mạng 66 năm qua, có thể khẳng định, TNXP đã có những cống hiến đặc biệt xuất sắc, vô cùng to lớn vào sự nghiệp vĩ đại, vẻ vang của Đảng, của nhân dân ta. Sự thật, 66 năm qua, TNXP đã có mặt trên những mặt trận, những địa bàn khó khăn, gian khổ, ác liệt nhất, đóng góp xương máu, mồ hôi lao động, trí tuệ sáng tạo vào thắng lợi vĩ đại của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược, cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước, cuộc chiến tranh chính nghĩa bảo vệ biên giới phía Tây Nam, phía Bắc, làm tròn nghĩa vụ quốc tế cao cả, vào công cuộc đổi mới, phát triển đất nước.

66 năm hoạt động, cống hiến của TNXP là những trang sử vàng chói sáng trong pho lịch sử vàng vô cùng vẻ vang của thanh niên Việt Nam, của dân tộc Việt Nam dưới ngọn cờ lãnh đạo của Đảng theo tư tưởng Hồ Chí Minh. TNXP còn thật sự là một trường học lớn, nơi đã rèn luyện và cung cấp một đội ngũ cán bộ cốt cán, vừa hồng vừa chuyên cho sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc suốt mấy chục năm qua. Từ mái trường lớn,

từ lò lửa cách mạng đặc biệt đã tôi rèn, hun đúc nên hàng vạn cán bộ lãnh đạo, quản lý ưu tú từ Trung ương đến cơ sở, những văn nghệ sĩ, nhà khoa học, nhà báo, doanh nhân tài ba.

Sức sống kỳ diệu của tư tưởng Hồ Chí Minh về “Trường học lớn TNXP” còn thể hiện ở chỗ bằng những hoạt động vô cùng phong phú và quả cảm, TNXP Việt Nam đã sáng tạo nên những giá trị cao đẹp. Những giá trị đó được kết tinh và bồi đắp thành truyền thống vẻ vang. Đó là truyền thống “Chiến đấu dũng cảm, lao động sáng tạo, lập công xuất sắc” – như đánh giá của Ban Chấp hành Trung ương Đảng.

Nói cụ thể hơn, có thể khái quát ngắn gọn, đó là truyền thống: 1/Yêu nước nồng nàn; tự cường dân tộc. 2/Bản lĩnh anh hùng; khí phách xả thân vì nước. 3/Dũng khí đập bằng gian khổ, quyết giành thắng lợi. 4/Tình yêu thương đồng chí, đồng đội; nghĩa tình son sắt với Đảng, với dân.

Điều cần nhấn mạnh là, truyền thống vẻ vang của TNXP không chỉ là sự khái quát lý luận về những giá trị cao đẹp được kết tinh từ mái trường lớn, mà truyền thống đó còn được thể hiện rất sống động, rất phong phú qua những hành động anh hùng, những hy sinh lớn lao, những nghĩa cử cao đẹp của những chiến sĩ TNXP trên các chiến trường, các mặt trận, các lĩnh vực trong 66 năm qua. Sự thật, biết bao tấm gương ngời sáng của các anh hùng, liệt sĩ, cán bộ, chiến sĩ TNXP đã đi vào huyền thoại, trở thành biểu tượng của chủ nghĩa anh hùng Việt Nam, sống mãi trong niềm biết ơn, ngưỡng mộ, kính trọng của nhân dân hôm nay và hậu thế. ■

(1) (3) (4) (5) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, xuất bản lần thứ ba, Nxb. Chính trị quốc gia- Sự thật, H, 2011, t.8, tr.331, 331, 332, 462-463.

(2) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, t.7, tr.67.

(6) (7) (9) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, t.15, tr.540, 164, 616-617.

(8) Trích thơ “Hoan hô chiến sĩ Điện Biên” của Tố Hữu.